

MODERN DÜNYANIN BUNALIMI

Edibe Şifa APAYDIN*

Rene Guenon

Çeviren: Mahmut Kanık

Orijinal adı; *La Crise Du Monde Moderne, İnsan*
Yayınları, İstanbul, 2016, ss. 212.

Fransız düşünür Rene Guenon, 1912 yılında İslam'a geçerek adını 'Abdulvahid Yahya' olarak değiştirmiştir. H. 7. Yüzyılda Şazeli tarikatını benimsemiş ve İbnü'l-Arabi'nin manevi yolundan yürümüştür. Modern kargaşa içinde çağdaşlarından ayrılan Guenon'un, Mahmut Kanık tarafından çevrilen *Modern Dünyanın Bunalımı* adlı eseri, günümüz dünyasındaki Doğu-Batı karmaşıklığını yansıtmaya çalışmıştır.

Guenon, daha önce yazdığı *Doğu ve Batı* adlı ese-

* Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri ABD., Tasavvuf Bilim Dalı Öğrencisi

rinde eksik kalan, açıklığa kavuşturulması gereken yerler olduğunu düşünmüş ve konulara yeni bir boyut kazandırmayı amaçlamıştır. Günümüze kadar gelmiş bütün inanç biçimlerindeki ve dolayısıyla kültürlerindeki öğretiler ve bu öğretilerin gelecekte alacağı durumla ilgili bazı varsayımlarda bulunmuştur. Bunun yanı sıra bütün inanç sistemlerinin gidişatının olumsuz yönde seyretmesi fikri, Rene Guenon'u, *Modern Dünyanın Bunalımı* adlı bu kitabı yazmaya sevk etmiş olacağından, her öğretinin geçmişteki bunalımını ve gelecekteki seyrini ele almıştır.

Eser, Guenon'un hayatı, önsöz ve dokuz bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Karanlık çağı ele alan Guenon, Hint öğretisi Manvantara adını verdiği insanlık çevriminin aşama aşama kararması şeklinde evreler gösteren dört çağa bölündüğünü belirtmiştir. İnsanlığın şu anda 'Kali-Yuga' veya 'Karanlık Çağ' denilen dördüncü çağa atlamış olduğunu da eklemektedir. Guenon'un araştırmalarına göre, altı bin yılı aşkın bir süredir, yani klasik tarih denilen dönemlerden beri bu çağdayız. Ona göre insanlık kötüye doğru bir gidiş içerisinde. Bu azalan gerçekliğe inananlar ve bunu anlayanlar da gittikçe azalmıştır. O zamandan beri, herkesçe bilinen gerçekler, gittikçe anlaşılabilir hale gelmiştir. Burada gelecek hakkında bu şekilde bir varsayımda bulunan öğretinin de Doğu mistisizmine ait olduğunu söylemiştir. Esasında Doğu ile Batı dünyasının farklı dünya değerlerine sahip olduğunu da belirtir. Batıyı, modern, gelenek karşıtı (antitraditionnel); Doğuyu ise geleneksel düşünce olarak nitelendirilmiştir. Bundan dolayı Guenon, her ikisinin de seyrinin ve sonuçlarının farklı olacağını savunmuştur.

Guenon'un, Batı dünyasının üzerinde "kötü" etki bırakan nedenleri sayarken felsefeden bahsetmesi, oldukça dikkat çekicidir. Felsefeyi, hikmete ulaşma yolunda giriş ve hazırlık mahiyetinde görmüştür. Felsefenin, hikmetten daha aşağı bir aşama olduğunu belirtmiştir. Daha sonraları bu geçiş sürecinde meydana gelen sapmalardan dolayı, felsefeyi hikmet yerine koymuştur. Sonuç olarak Guenon'a göre, tamamen din dışı olan felsefeden dolayı hikmet unutulmuştur.

Bu bölümde dikkat çeken diğer bir husus ise Rönesans ve Reform hareketlerini modernitenin çöküşü olarak görmesidir. Guenon, Rönesans'ın birçok şeyin ölümü olduğunu savunmuştur. Orta Çağ'ın geleneksel bilimlerinin ise birkaç eser verdikten sonra zamanla ortadan kaybolduğunu be-

lirtmiştir. Ona göre sonuç olarak elimizde ‘din dışı felsefe’ ve ‘din dışı bilim’ kalmıştır.

İkinci bölüme bakıldığında karşımıza Doğu-Batı karşıtlığı çıkmaktadır. Modern dünyanın en önemli özelliklerinden biri olarak Guenon, Doğu-Batı uyumsuzluğunu görmüştür. Dünyanın şu anki durumunda, bir yandan geleneksel düşünceye bağlı kalan Doğu uygarlıklarının, diğer tarafta ise gelenek karşıtı olan Batı uygarlığının olduğunu belirtmiştir. Üzerinde özellikle durduğu nokta ise; Batı’da geleneksel uygarlıklar varken Doğu-Batı karşıtlığının hiçbir anlamının olmamasıdır. Ama Guenon, özelde ‘Modern Batı’ söz konusu olduğunda, bunun anlaşıldığını ve bu karşıtlığın coğrafi karşıtlıktan öteye giderek düşünce karşıtlığına dönüştüğünü savunmaktadır. Ona göre bazı çağlarda ise Batı düşüncesi, modern halinden sıyrılıp şu anki Doğu düşüncesine bürünmüştür.

Guenon, Karanlık çağdan bile önce var olan Kelt öğretilerine değinerek, Keltizmin günümüze çeşitli yollarla aktarılabilmesini ancak bütünlük göstermekten çok uzak olduğunu belirtmiştir. Keltizm gibi temel özelliği bozulmamış, ruhu hep diri kalan geleneklerle kurulacak teması, dirilmenin tek yolu olarak görmüştür. Ona göre Doğu’nun Batı’ya yapabileceği en büyük yardım budur. O, bu ve bunun gibi birçok tahminlerde bulunmuştur. Ancak üzerinde durulması gereken esas meselenin “Batı geleneğinin yeniden dirilmesi olayı” olarak görmüştür. Doğu ile karşıtlığının ancak böyle çözüleceğini hatta karşıtlık diye bir şey kalmayacağını belirtmiştir. Çünkü Guenon’a göre bu karşıtlık, Batı’nın geleneğinden sapması sonucu ortaya çıkmıştır. Batının yıkıma uğramaması için de kendi içinde bir reforma ihtiyacı olduğuna değinerek, bu karşıtlığın Batı’nın kendini yenilemesi, özünü dönmesi sonucu ortadan kalkacağını savunmuştur.

Üçüncü ve dördüncü bölümlerde ise; Doğu-Batı düşünceleri, daha genel tanımlama ile *geleneksel ve gelenek karşıtı düşünceler* arasında bulunan temel karşıtlığa, özel olarak değinmiştir. Gelişen tüm olayların, bugünkü geldiği durumda, Doğu’nun derin düşünmeyi eylemden üstün tutmasından, Batı’nın ise buna karşılık eylemin derin düşünceye üstünlüğünü kabul etmesinden ibaret olduğunu söylemiştir. Doğu düşüncesini *Kutsal Bilim* ve Batı düşüncesini ise *Din Dışı Bilim* olarak nitelendirmiştir. Guenon’a göre Batı, düşüncesini salt bilim gerçekliği üzerine kurmuştur. Birey ise, her şe-

yin önüne geçerek bireyciliği ön plana çıkarmış ve üst bir akıl kabul etmemiştir. Sonuç olarak Batı'nın, kendi aklıyla ortaya koyduğu yasaları diretmesi ve benimsetmesi ile olduğu yerde sıkışıp kaldığını belirtmiştir.

Guenon, Doğu kültürlerinde ise bireyin ve bireyciliğin yerini üst bir aklın aldığına değinmiştir. Ona göre insan, sahip olduğu tüm bilgiye ve yeteneklere rağmen mutlak bir yaratıcıya yönelmiştir. Guenon'un bireycilikten kastettiği gerçeklik ise Batı uygarlığı ile meydana çıkan, her olgunun insani öğelere indirgenerek bir üst aklın yok sayılmasıdır. Bunun sonucunun Batı modernizminin, maneviyatçılığın aksine madde ötesine geçememesi olarak ortaya çıktığını belirtmiştir.

Beşinci ve altıncı bölümlerde ise farklı bilimleri *geleneksel ve gelenek karşıtı* olarak ele almıştır. *Bireyselcilik* konusuna değinmeye devam etmiş ve *Toplumsal Kargaşayı* irdelenmiştir. Guenon'a göre *Bireyselcilik*, Hümanizm adı altında Rönesans döneminde ortaya çıkan şeyin aynısıdır. Bu ve benzerlerinin tamamını, modern eğilimler sonucu zuhur eden din karşıtı unsurlar olarak görmüştür. Batı dünyasının çöküşündeki neden ise, ona göre bir üst aklın yok sayılarak *Bireyselciliğin* temel alınmasıdır.

Rene Guenon'a göre, geleneksel uygarlıklarda insanın bir düşüneyi kendine mal etmesi akıl almaz bir şeydir. Çünkü ona göre akıllı var eden daha üst bir akıl vardır. Dolayısıyla doğru ve yeni bilgi insan aklının bir ürünü değildir. Guenon, Hakikatin bizden bağımsız olarak var olduğunu ve bizlerin hakikati sadece bilmek zorunda olduğu görüşündedir. Ona göre her kim bireyciliği kabul ederse doğal olarak üst akıl dediğimiz olguyu da reddetmiştir. Genel olarak dini, gelenek ile özdeşleştirmiş ve gelenek karşıtı anlayışın ancak dine karşı bir anlayış olarak kabul edilebileceğini belirtmiştir. Bu toplumların öncelikle dinin özünü değiştirmekle işe başladığını ve sonuç olarak dini tamamen ortadan kaldırdıklarını belirtmiştir. Salt maddeyle ilgilenen bilginin ise yegâne bilgi olduğunu savunan anlayışın, *salt bilimcilik* adı altında insan zihnini işgal ettiğini ve sonuç olarak maddeci bir insan türü ortaya koyduğunu varsaymıştır.

Yedinci bölümde *Modern Batı* uygarlığının sadece maddi uygarlık olduğuna ve sekizinci bölümde ise *Modern Kargaşanın* Batı istilasına dönüşerek Doğuya hâkim olacağından bahsetmiştir. Moderniteyi savunanların, kendilerini hiç de maddeci olarak görmediğini ve bunun koca bir iftira oldu-

şunu savunduklarına değinmiştir. Guenon, Dinsel açıdan, modern bilimlerin *tanrıtanıamaz* ya da *maddeci* olarak mı açıklanması sorununun da sık sık tartışıldığını ve çoğunlukla da yanlış ele alındığını dile getirmiştir. Ona göre modernler, görülebilen ve dokunulabilen -somut- şeyler dışında hiçbir şeyi var saymamışlardır. Yine modernlerin, ölçülüp hesaplanabilen -maddi- şeyleri kapsayan bilim dışındaki bir bilimi kavrayamadıklarını, nicelikli ilişkiler dışındaki yasaları açıklayan başka yasaların olduğuna inanmadıklarını belirtmiştir.

Guenon, maddecilerin, diğer bir deyişle materyalistlerin, manevi bir otoriteyi tanımamasının, içinde bulunulan toplum kargaşasını daha da arttırdığını savunmuştur. İlke olarak bu otoriteyi tanıdığını iddia edenlerin bile gerçek anlamda inkârda olduğunu ve maddeciliğe yöneldiklerini belirtmiştir.

Guenon, Doğu ruhunun, yapılan her türlü erozyona ve propagandaya kapalı olduğunu belirtirken, bazı Doğuların modern düşüncenin yanılıklarını benimsemek için kendi kimliğini kaybederek Batılılaştıklarını savunmuştur. Avrupa ülkelerinde eğitim görmüş bu insanların, kendi ülkelerinde karışıklık ve huzursuzluk kaynağı olduğu kanısındadır. Modern düşüncenin, tamamen Batı'ya has bir olgu olmasından dolayı, köken itibariyle Doğulu olup, Batı'dan etkilenmiş olan bu insanların da Batılı sayılması gerektiğini belirtmiştir. Çünkü ona göre bu insanlar, Doğu kaynaklı her düşünceye yabancıdırlar ve her ne kadar Doğu'yu temsil ettikleri düşünülse de durum tam tersidir. Doğu'da her türlü karışıklığa sebep olan ve ulusçuluğu yaymaya çalışanlar ise yine onlardır.

Guenon'a göre bu noktada sorulması gereken soru ise şu olmalıdır: "Doğu er ya da geç modern düşünce yüzünden bir bunalıma mı girecek?" ya da "Batı kendisi düşerken tüm insanlığı da beraberinde mi götürecektir?" O, Bu sorulara kesin cevaplar verememekle beraber, *manevi gücün*, *maddi güce* galip gelebilecek yetkinlikte olduğunu; bundan dolayı er ya da geç manevi gücün, maddi güce galip geleceğini savunmuştur. Ancak beklentileri bir yana bırakarak gerçekleri öne çıkaran Guenon; Batının her yeri istila ettiğini, etkisinin ise elinin uzanabildiği her yere ulaşabildiğinin yadsınamaz bir gerçek olduğunu belirtmiştir. Ona göre bu ele geçirme bazen zorla, bazen ticaretle bazen de toplumların doğal kaynaklarını ele geçirerek olmuştur.

Guneon, son bölümde Doğu toplumunda hala elit bir kesimin var oldu-

ğuna değinmiştir. Batı ise kendi uygarlıklarında nelerin eksik olduğunu yeni yeni fark etmeye başlamıştır. Sayılarının düşünülenden daha fazla olduğunu belirttiği bu toplulukların bir arayış içerisinde olduğunu, modern bilimlerin ise hiç şüphesiz ki Doğuyu temsil eden hakikatlerin inkârı üzerine kurulduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla da modern düşünceye tepki verme eğiliminde olanların, hakikati ve hakikate nasıl ulaşacaklarını bilemediklerinden dolayı, büyük bir güçlüğe düşmekte olduklarını belirtmiştir.

Guenon, bütün bunlara rağmen tüm engelleri aşabilecek kişilerin sayıca az olacağını söylemiştir. Fakat ona göre bu noktada önemli olanın sayı değil birilerinin bu gerçekliğe, umudunu yitirmeden ulaşmış olmasıdır. Sonuç olarak Guenon, cesaretsizliğe ve çaresizliğe düşenlerin, *Hakikatin* gücüne hiçbir şeyin üstün gelemeyeceğini bilmeleri gerektiğini vurgulamıştır.